

sum í prínippinum kunnu arbeiða á einum globalum marknaði. Og her er nýggja samstarvið hjá Formula Xerox við eina íslenska fyrirtøku eitt gott dømi um nýskaparn.

Fiskivinnan eftirbátur

Í sjálvari høvuðsvinnuni hevur tað kortini í nógv ár meiri ella minni staðið í stað. Nógv stundurin og vanahugsanin um mongdarframleiðsluna hevur ikki júst stímbrað nýhugsanina, og her finna vit tíverri eisini eitt negativt dømi um, hvussu eitt traditonelt hugsaði vinnulív kann blokera fyri nýggjum hugskotum.

Í nógv harrans ár hevur John Smith víst á, hvussu vit kunnu fáa meira burtúr fiskitilfeinginum. Hansara hugskot hava verið nýskapandi við egnari teknologi, og sjálf framleiðslan hevur eisini verið burðardýgg. Men hann hevur næstan einki fingið burtúr, og meginorsøkin er, at hann sum einstaklingur var uppi ímóti einari vinnulívsgrundhugsjón (fordistiska mongdarframleiðslan), ið gekk beint tann øvuga vegin. Úrslitið hevur verið, at hansara mongu uppskott ongantíð hava fingið ta sakligu viðgerð, ið tey hava uppiborið.

Men nú er kortini okkurt, sum kundi týtt uppá, at vend spakuliga er við at koma í hugburðin innan fiskiðnaðin. Aftaná eina sera torføra byrjan er líkt til, at Fiskavirking bæði hevur fingið fótin fyri seg og fingið tað rætta fólk. Hóast lítið enn er komið fram fyri almennin, hoyrist at Fiskavirking arbeiðir við fleiri spennandi nýggjum ætlanum. Hetta er ein verulig stórbroyting í mun til ta mistrúgv, ið fyrirtøkan higartil hevur upplívað, tí fyri bert einum ári síðani, vóru tað ógvuliga fá, ið trúðu uppá at nýkur nýhugsan skuldi koma haðani.

Havsbrún í Fuglafirði hevur eisini megnað at skapa nýggj produkt ígjøg-

um miðvíst útviklingsarbeiði og gransking. Serliga fóðurframleiðslan til alivinnuna hevur hepnast væl, og fyrirtøkan er ivaleyst ein av teim sterkastu í landinum.

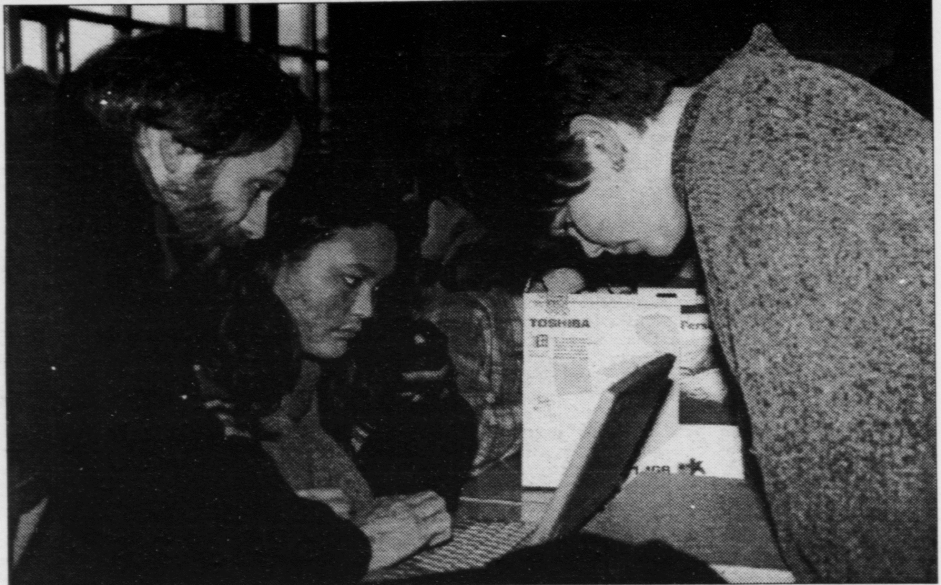
Avbjóðingin

Greitt er, at hugskotini ikki tørva í Føroyum, og tað er heldur onki sum týðir uppá, at lokalar fyrirteytir og fleksibilitet ikki eru til staðar í samfelagnum. Uttan felags stev, samstarv (netverk) og fleksibilitet (felags stuðul og tænastr), høvdu nógvur bygdur fyrri langari tíð síðani verið útdýðar. Mongu royndirnar at fáa gongd aftur á vinnulívið kring landið aftan á kreppuna sýna eisini tað sama.

Tá onki sæst aftur til allar hesar fyrirteytirnar í útflutningstólum er greitt, at onkrar blokeringar fyri vinnulívsmentingini eru í samfelagnum. Vit hava ávíst, at hugflogið, entreprenørskapurin og fleksibiliteturin er til staðar, so blokeringin (ella avbjóðingin) er onkra aðrastaðni. Og her eru tað aftur avbjóðingarnar frá globaliseringini, sum hava størsta týðningin.

Globaliseringin hevur víðført, at fólk ikki longur eru so staðbundin, sum tey t.d. vóru fyri 30 árum síðani. Úrslitið er, at útjádaraðini hava stórar trupulleikar við at tryggja sær, at fólk við servitan (útbúgving), ungdomurin og kvinnurnar støðast í økjum. Hesin spurningurin verður nú mettur at hava størri týðning fyri framtíðina og menningina í útjádaraðkjum enn atgongdin til rávør, kapital og tænastr.

Avleiðingin er ein hørð kapping millum økini, bæði innan fyri landamærk og millum lond, um at vinna hesar menniskjansligu ressourcirnar. Úrslitið av kappingini er ofta, at tey centralu økini gerast vinnarar. Umframt góðar lørir hava tey eisini aðrar ágóðar at bjóða hesum eftirspurdu fólkunum, t.d. undirhaldstilboð, frítíðartilboð, vælfærdartil-

Hvussu fáa vit gagnnýtt hesa rávørna í føroyska vinnulívinum?

boð, arbeiði sum samsvarar við ta útbúgving, fólk hava tikið o.s.fr. Óneyðugt er kanska at siga, at innanhýsis í Føroyum er hesin trupulleikin stór, jú longur burtur frá Havnini ein kemur.

Eftir okkara fatan er høvuðsavgjórðingin í føroyskari samfelagsmenning sostatt at skapa eitt vinnulív, ið kann menna seg í takt við socialu og kulturellu menningina í restini av samfelagnum. Føroyski arbeiðsmarknaðurin svarar heilt einfalt ikki til eftirspurningin hjá teim stóðugt betri útbúna og víðskygdum føroyingunum!

Júst hesi fólkini eru tann væntandi liðurin í, at vit kunnu skapa tann fjøltáttaða arbeiðsmarknaðin, sum øll í veruleikanum spyrja eftir. Hesin arbeiðsmarknaður má miðvíst skapast (hann kemur ikki av sær sjálvum), har má serlig rúmd gerast fyri at hugflogið og nýskaparhugurin, sum jú finnst í føroyska samfelagnum, kunnu renna saman við eina globala gongd ímóti stórra

vitan og persónliggering.

Fleiri útbúgvir fólk í føroyskari vinnulívsmenting loysir ikki í sær sjálvum nakran trupulleika. Men tey útbúna fólkini eru tann væntandi liðurin í eini stórra heild, har kjarnin í stuttum er, at samanrenningin millum útbúgving og praktiska lívið í føroyska samfelagnum kann gerast grundarlagið undir einum sjálvberandi føroyskum vinnulívi!

Møguleikarnir

Hendan niðurstøðan í sær sjálvum skapar heldur ikki nakar nýtt. Men hon leggur eitt heilt annað grundstøði at arbeiða út frá, um vit skulu uppbyggja eitt burðardýgt føroyskt vinnulív. Tí vinnulívsmenting er nevniliga nógv annað enn ein einfaldur spurningur um antin alment ella privat.

Hetta er tí bæði ein trupul og flóktur spurningur at greina. Men vit skulu kortini vísa á trýggjar gongdar leiðir, sum í sær sjálvum geva nógvur møguleikar

fyrí mennandi samanspæli millum almenna og privata sektorin.

1. Fyrst og fremst mugu vit læra av teim vinnulívsroyndum, sum longu hava verið gjørdar í Føroyum. Tað liggur til dømis ein stórir lærdómur í, hví onkur roynd mæydast, meðan ein onnur var væl-eydnað. Við øðrum orðum er gransking eitt alneyðugt íkast til føroyska vinnulívsmenting, sum kan geva okkum nýggja vitan um egnar fyrirteytir, um teknologi og fyriskipan v.m.

2. Tað liggur eisini ein stór avgjórðing í at loysa praktiskar trupulleikar við íverkseting. Henda krevur nevniliga eina breiða vitan um teknologi, lógarverk, stuðulsmøguleikar, patent, umhvørvisspurningar, sum ein íverksetari sjálvandi ikki kann vita alt um. Her er neyðugt at bota munandi um tey tilboðini, vit hava í dag.

3. Ein triðji møguleiki er at gera skipanir, ið kunnu stímbra vinnuliga hugflogið í føroyska samfelagnum. Hetta kann m.a. gerast við at skapa menningarfeløg (t.d. millum virki), við at gera vinnuligar hugskotskappingar, við at skapa móguleikar fyri ígongdsetarastuðuli, gera vitanarbankar o.s.fr.

Grundleggjandi kravið er í øllum førum menning av nýggjum hugskotum og tiltøkum innan vinnulívið, sum samstundis kunnu at leggja grundarlagið fyri einum meiri fjøltáttaðum arbeiðsmarknaði. Men eisini føroyskt vinnulív virkar í einum samanspæli við samfelagið, á positivan eins væl og negativan hátt.

Í Sosialinum tann 11. november vísir Høgni Rasmussen á, hvussu trupulleikin við barnaansingini í Suðurstreymi er til beinleiðis bága fyri vinnulívið. Fat-ur fæst ikki á neyðugari kvinnuligari arbeiðsmegi, tí tær neyðast jú at sita

heima og ansa børnum. Hann finst at tvørrandi viljanum til at loysa trupulleikan og vísir á, at hesin stavar frá teimum politikarum, sum júst siga seg verja vinnulívið.

Hetta er í veruleikanum eitt skúladømi um vantandi samanspæl millum vinnulív og samfelag, ið er til bága fyri vinnuna. Tað sigur samstundis nakað um, at spurningurin um vælfærdina, sum samfelagið bjóðar borgarunum, má takast í størsta álvara. Annars er móguleikin stórir fyri, at vit tapa kappingina um tann "sosiala kapitalin". Og júst hesin er tann veruliga meginfyrirteytni fyri búskaparligum vøkstri í einum nútímans samfelagi. Tann almenni vælfærdasektorin er sostatt eisini við til at leggja grundarlagið fyri einum vælirkandi vinnulívi, og er ikki bara ein útreiðsla, sum summi vilja gera hann til.

Leikluturin hjá tí almenna sektorinum hevur verið tann veikli liðurin í føroyskari samfelagsmenning. Hetta er ein av orsökum til, at føroyskur vinnulívspolitikkur einamest hevur verið ein spurningur um stuðulsskipanir uttan stórra áhuga fyri spurningum sum teknologi, útbúgving og egnan førleika.

Nú er kortini líkt til, at henda støðan er við at broytast orsakað av stóru umskipanini av almenna sektorinum, ið hevur verið framd í seinastuni. Men broytingarnar í miðfyrirteytni hava als ikki tikið fyrilit fyri teim komandi broytingunum í kommunubygnaðinum. Og á sama hátt hevur arbeiðið hjá kommunubólkinum ikki verið samansjóðað við broytingunum í miðfyrirteytni. Hesin trupulleikin verður m.a. víðgjörður í greinini næsta leygardag.

Almikið av hugskotum, men hvussu kunnu tey umsetast til útflutningsvirði?